

Rafael Lozano-Hemmer
Vicious Circular Breathing

Canlı Madde: Rafael Lozano-Hemmer'in Sanatı | Vibrant Matter: The Art of Rafael Lozano-Hemmer

John G. Hanhardt

Canlı Madde: Rafael Lozano-Hemmer'in Sanatı

Rafael Lozano-Hemmer'in eserlerini uzun yıllar takip ettim ve onun hem sanat projelerinden hem de sanat uygulamalarını etkileyen fikirlerinden ilham aldım. Borusan Contemporary'de sergilenen ve küratörlüğünü Kathleen Forde'un yaptığı sergi, Rafael Lozano-Hemmer'in eserlerinden geniş bir yelpazeyi görmek için az bulunan bir fırsat sunuyor. Ayrıca Borusan Çağdaş Sanat Koleksiyonu için özel üretilen *Vicious Circular Breathing*, sanat deneyimine yeni bir risk boyutu getirmekte ve İstanbul halkının kamusal alanı koruma mücadelesini ifade etmektedir. Bu sergi, içinde bulunduğumuz değişim ve yenilenme döneminde, İstanbul halkına harika bir hediyedir.

-1-

Alice kapıyı açtı ve ancak bir fare deliği büyüklüğünde olan küçük bir geçit çıktı karşısına; dizlerinin üstüne çöküp geçitten baktığında, şimdiye kadar gördüğü en güzel bahçeyi gördü.
– Lewis Carroll, *Alice Harikalar Diyarında* (1865)

Bunlar gerçek boyuttaki temsillerdir ve böyle olmaya devam edeceklerdir, bunları görmek için gözlerinizi kısarak ufak bir delikten bakmanız gerekmeyecektir.
– *The New York World*, 28 Mayıs 1895

Lewis Carroll, mantığın alt üst olduğu bir hayal gücü sahnesi düşlemişti. *Alice Harikalar Diyarı'na* girdiğimizde, "çok az sayıda şeyin gerçekten imkânsız olduğu" bir dünyaya dalarız. Alice, küçük geçitten baktığında, harika bir dünya çıkar karşısına. Otuz yıl sonra *The New York World* adlı gazetede, ilk defa küçük bir Kinetoscope'un¹ lensinden bakmak zorunda kalmadan görebileceğiniz, yansıtıl-

1 Kinetoscope: Hareketli film gösteren ilk aygıtlardan biri.

Vibrant Matter: The Art of Rafael Lozano-Hemmer

I have followed Rafael Lozano-Hemmer's work for many years and have been inspired by his art projects and the ideas informing his art practice. The exhibition at Borusan Contemporary curated by Kathleen Forde is a rare opportunity to experience a wide range of Lozano-Hemmer's art. In addition, *Vicious Circular Breathing*, commissioned by the museum, brings a new dimension of risk to the experience of art, expressing the struggle by the people of Istanbul to maintain an open public sphere. This exhibition is a great gift to the people of Istanbul at a time of change and renewal.

-1-

Alice opened the door and found that it led into a small passage, not much larger than a rat-hole: she knelt down and looked along the passage into the loveliest garden you ever saw.
– Lewis Carroll, *Alice's Adventures in Wonderland* (1865)

Life size presentations they are and will be, and you won't have to squint into a little hole to see them.
– *New York World*, 28 May 1895

Lewis Carroll imagined a theater of the imagination where logic was topsy-turvy. As we enter *Alice's Adventures in Wonderland* we experience a world where "very few things indeed were really impossible." Looking through the small passage, she saw a fabulous world. Thirty years later the newspaper *The New York World* described large-scale projected moving images that, for the first time, you could see without looking having to look through the lens of a small Kinetoscope. The "life size presentations" were, like Alice's "loveliest garden," richly imagined scenes on a new scale. The text by Lewis Carroll and the technological advance in the development of the cinema express the uncanny power of Rafael Lozano-

mış, büyük ölçekli hareketli görüntülerden bahsedilmiştir. Bu "gerçek boyuttaki temsiller", Alice'in "güzel bahçesi" gibi zengin bir hayal gücünün ürünü olan, yeni ölçekte sahneler oluşturuyordu. Lewis Carroll'un metni ve sinema alanındaki teknolojik gelişmeler, Rafael Lozano-Hemmer'in sanat projesinin olağanüstü gücünü ifade etmektedir. Çeşitli teknolojileri yenilikçi bir biçimde ele alarak, izleyiciler açısından farklı çağrışımlar yapan deneyimler yaratmaktadır. Lozano-Hemmer'in sanatı, dünyayı algılayışımızı zenginleştiren ve duyularımızı uyaran bir deneyimle sinemanın vaat ettiklerini gerçekleştirilmektedir.

Geriye dönüp baktığımızda, hareketli görüntülerin halkın hayal gücünü nasıl harekete geçirdiğini, kendi günlük hayatlarının ekrana yansıtılmış halini hayretle izlerken, anlayabiliyoruz. Sinema 20. yüzyıl boyunca, sanatçıların hareketli görüntüleri video sanatından çevrimiçi sanal ortamlara kadar çeşitli biçimlerde kullanmaya başlamasıyla gelişti. Günümüzde internete bağlı iPhone'ların ve dijital kameraların yaygınlaşması, güncel olaylara yanıt verme konusunda yeni stratejilerin benimsenmesini mümkün kılmaktadır. Lozano-Hemmer'in sanatı, toplumun günlük hayata katılımı konusunda yeni bir boyut yaratırken, bu tür medyalar ve bunların bulunduğu imkanlardan yararlanmaktadır. Yeni medya biçimlerinden, izleyicilerin hem birbirine, hem de görüntü oluşturma sürecine bağlanmasını sağlayan estetik bir söylem yaratmaktadır.

Lozano-Hemmer'in sanat eserleri, kendimizi ve içinde yaşadığımız dünyayı nasıl gördüğümüz konusunda sofistike bir anlam barındırır. Yaşamın farklı kesimlerinden insanları içine çeker ve izleyiciyi hem gizemli, hem de davetkâr bir performans sürecinin içine katar. Eserleri, sadece kavramsal değildir, insanların hissetme ve birbirleriyle etkileşme biçimleriyle ilgilidir. Bu süreçte, sanatı deneyimleme konusundaki gelenekleri yeniden tanımlar. Bir sanat eseriyle tematik bir ilişki kurduğumuzda, söz konusu eser bizi tarihi efsanelere veya güncel hikâyelere götürebilir; söz konusu sanat eseri, bizi malzemelerle ve sanatçının kompozisyon konusundaki stratejileriyle temasa sokan soyut bir eser de olabilir. Bir roman veya şiir okuduğu-

Hemmer's art project. He creates evocative experiences for the viewer through an innovative treatment of a variety of technologies. Lozano-Hemmer's art fulfills the promise of the cinema as an immersive experience extending our sensory reception of the world.

Looking back we see how the moving image took hold of the public imagination as people marveled at the representation of everyday life projected on the screen. The cinema advanced across the 20th century as artists explored the moving image in a variety of modalities, from video art to online virtual environments. Today the proliferation of iPhones and digital cameras linked to the Internet empowers new strategies for responding to current events. The art of Lozano-Hemmer builds on these media and their possibilities as he creates a new dimension of community engagement with daily life. He creates an aesthetic discourse out of new-media configurations that connect viewers to each other and to the very process of image making.

Lozano-Hemmer's artworks embody a sophisticated sense of how we see ourselves and the world in which we live. It engages people from all walks of life and places the viewer in a performative process that is at once mysterious and inviting. Rather than being purely conceptual, his work engages with the way people feel and interact with one another. In the process he redefines the conventions for experiencing art. When we relate to an artwork thematically, it may connect us to ancient myths or contemporary stories, or it may be a work of abstraction that brings us into contact with the materials and the artist's compositional strategies. When we read a novel or poem, watch a film, play or dance performance, we acknowledge a set of shared beliefs or sense a difference that we feel as cathartic. Lozano-Hemmer creates a radically different process that eliminates the traditional divisions between the arts. By opening up the viewing experience, he extends the transaction between viewer and artwork by engaging our bodies, gestures, and forms of address in ways that heighten our awareness of the social

muzda, bir film, tiyatro oyunu veya dans gösterisi izlediğimizde, katarsise sebep olan ortak inançlar olduğunu veya bir farklılık hissettiğimizi kabul ederiz. Lozano-Hemmer, sanat dalları arasındaki geleneksel ayrımları ortadan kaldıran, tamamen farklı bir süreç yaratmaktadır. İzleme deneyimini açarak, vücudumuzu, mimiklerimizi ve hitap etme biçimlerimizi, içinde yaşadığımız toplumsal ve kültürel dünyalar konusunda bilinç düzeyimizi artıracak şekilde sürece dahil ederek, izleyici ve sanat eseri arasındaki etkileşimi daha kapsamlı hale getirmektedir. Sanatı, aynı zamanda temsil teknolojilerine ve kamusal alanda şirketlerin/devletin kontrolü nedeniyle demokratik toplanma özgürlüğüne yapılan tecavüzlere dikkatimizi çeker.

-2-

Rafael Lozano-Hemmer'in Borusan Contemporary'de sergilenen dinamik eserleri ziyaretçilere, kendileri, vücutları ve başkalarıyla olan ilişkileri hakkında fikirler sunmaktadır. Lozano-Hemmer bütün vücudumuzu duyuşal yüzey ve alıcı olarak sergiye katmakta, sürece dayalı bir sanat yapma ekolojisi yaratmaktadır. Sanatı incedir ve her bir izleyiciye duyarlıdır; bir bakıma sanatıyla haşır neşir olan kişiler tarafından yenilenir.

Lozano-Hemmer'in sanat eserleri, sanatçının bence hem özel, hem de kamusal bir deneyim oluşturma amacına ulaşmaktadır. Her bir bireyi, birçok kişi tarafından aynı anda tecrübe edilmeyi amaçlayan bir olayın içine yerleştirir. "Gösteri" ve "gözetim" gibi günümüzde moda olan ifadeleri çağırıştır. Emtia olarak gösterinin, kaynaklarımızı tükettiği ve kişiliklerimizi şekillendirdiği şüphe götürmez. Söзде kamu güvenliğini korumak amacıyla kamusal alanlara yerleştirilmiş olan ve her şeyi gören kameralar, aslında gözetimin hareket serbestliğimizi kısıtlama potansiyeline sahip olduğunu göstermektedir. Lozano-Hemmer, bu ideolojik tartışma ve ihtilafli politikalar alanında bir yetkilendirme alanı oluşturmaya çalışmaktadır. Duyularımızı pasif alıcı olarak değil, bilişsel araçlar olarak yenileyerek bilincimize varmamızı ister. Hemmer'in eserlerinde, tüm vücudumuz aracılığıyla deneyimler yaşarız.

and cultural worlds we inhabit. His art also draws our attention to the technologies of representation and to the encroachments being made on the democratic freedom of assembly by corporate/state control of the public sphere.

-2-

The exhilarating artworks by Rafael Lozano-Hemmer on view at Borusan Contemporary offer participants insights into themselves, their bodies, and their relation to others. Lozano-Hemmer engages our whole bodies as sensory surfaces and receptors, creating an ecology of art-making based on process. His art is subtle and responsive to each individual viewer. It is in a sense renewed by those who engage it.

Lozano-Hemmer's artworks fulfill what I see as his goal to fashion an experience that is both private and public. He places each person into an event intended to be experienced by many simultaneously. The currently fashionable terms "spectacle" and "surveillance" come to mind. There is no question that spectacle as commodity capitalism has consumed our resources and fashioned our identities. The omniscient cameras located in public spaces for the ostensible goal of maintaining public safety suggest that surveillance has the real potential to reduce our freedom of movement. It is into this arena of ideological debate and contested policies that Lozano-Hemmer seeks to establish a place of empowerment. He asks us to become aware of ourselves by renewing our senses as cognitive instruments rather than passive receptors. In Hemmer's work we experience with and through our whole body.

Bir hayatın içinde sadece sanallar vardır. Sanallıklardan oluşmaktadır.
– Gilles Deleuze, *L'Immanence: Une Vie*

Küçük algılamalar, her bir algılamının unsurları olduğu kadar, bir algılamadan diğerine geçiştir.
– Gilles Deleuze, *Kıvrım*

Lozano-Hemmer'in sanatı, 20. yüzyıl sanatında ortaya çıkan, birçok sanatçının hem medya, hem de direkt performans sanatını birleştirerek yarattıkları deneyimin bir parçasıdır. Video sanatının ilk yıllarından bir örnek olan Juan Downey'in *Plato Now* (1973) adlı işinde, dokuz katılımcı izleyicilere sırtlarını dönmüş meditasyon yapmaktadır. İzleyiciler, kendileriyle meditasyon yapanlar arasında bulunan dokuz monitörde, kapalı devre kameralar aracılığıyla her bir katılımcının yüzünü görebilmektedir. Katılımcılar, beyin faaliyetleri sonucu ortaya çıkan alfa dalgalarını takip eden alıcılara bağlıdır. Sinirlerdeki faaliyete yanıt veren alıcılar aracılığıyla, Eflatun'un diyaloglarından alıntılarının kayıtları, performansı yapanların kulaklıklarına gönderilir. Bu enstalasyon Eflatun'un mağarasını çağırıştırır ve aklımızın sahnesinde neler yaratabileceğimizi temsil eder. Video, çizim ve performans gibi araçları kullanan bir sanatçı olan Downey, aynı zamanda bütün ilgi ve uzmanlık alanlarını bir ara süreçte birleştiren bir mimar ve etnografya uzmanıdır.

Downey'nin enstalasyonu, Lozano-Hemmer'in sanat eserlerinin merkezinde bulunan şeyi, yani performans boyutunun temel olduğu deneyim sahnesini hatırlatır. Lozano-Hemmer'in eserleri, sadece hayatı devam ettirmek için gereken manevi güçleri somut hale getirmekle kalmaz, aynı zamanda hayatın kendi işaretlerini de somutlaştırır. Bu sergi için üretilen *Vicious Circular Breathing*, hepimizin paylaştığı ve ihtiyaç duyduğu bir kaynak olan nefes aldığımız havayı somut hale getirir. Cam bir küpün içine giren katılımcılar, nefes aldıkları havayı, filtreler aracılığıyla kese kağıtlarına ileten bir basınç odasında otururlar. Cam düzenek içinde toplanan

A Life contains only virtuals. It is made up virtualities.
– Gilles Deleuze, *L'Immanence: Une Vie*

Tiny perceptions are as much the passage from one perception to another as they are components of each perception.
– Gilles Deleuze, *The Fold*

Lozano-Hemmer's art is part of the intermedial turn in late 20th-century art that has seen other artists combine media and direct experience in performative processes. One example drawn from the early years of video art is Juan Downey's *Plato Now* (1973), in which nine participants are meditating with their backs to the audience. Between the meditators and the audience members are nine monitors on which the audience sees each participant's face through closed-circuit cameras. Each participant is hooked up to a sensor that follows the alpha waves generated by brain activity. The sensors responding to neural activity release pre-recorded quotations from Plato's dialogues to headphones worn by the performers. This installation evokes Plato's cave and represents what we can create in the theater of our mind. An artist working in video, drawing, and performance, Downey was also an architect and ethnographer who brought all of his interests and disciplines into an intermedial process.

Downey's installation recalls what is central to Lozano-Hemmer's artwork -- namely, a theater of experience in which the performative is key. Lozano-Hemmer's art makes tangible not only the immaterial forces necessary for sustaining life but the very marks of life itself. *Vicious Circular Breathing*, commissioned for this exhibition, makes tangible a resource we all share and need - the air we breathe. Entering a glass cube, participants sit within a decompression chamber that captures the air they breathe, which is passed through filters into brown paper bags. That captured air becomes the air they breathe in the glass enclosure. The artist makes

hava, nefes aldıkları hava haline gelir. Katılımcıların nefesi toplandıkça, havanın tamamı paylaşılan bir deneyim haline gelir; ayrıca katılımcılar bütün ziyaretçilerin nefesini biriktiren bir kutunun içinde "toplanmıştır". Vücudumuzu ve benliğimizi, yaşam nefesi denen, elle tutulamayan varlığın gücüne ve belirsizliğine maruz bırakırız. Ancak yaşamın nefesini paylaşarak, kendimizi diğerlerinin vücutlarındaki mikroplara ve bakterilere açarız. *Vicious Circular Breathing*, var olmak için ihtiyaç duyduğumuz ve küresel ölçekte birbirimizle paylaştığımız karmaşık organik habitatin doğrulanmasıdır.

Borusan Contemporary'de sergilenen sanat eserleri, benim algılanan şimdinin hemen bir anı, bilincimizde kendisinin bir izi haline gelmesi olarak yorumladığım, Delueze'nin ifadesiyle "sanallıklar" sayesinde birbirine bağlanan çeşitli estetik deneyimler sunmaktadır. Örneğin Lozano-Hemmer, *Pulse Index* (2011) adlı eserde biyometrik ölçümü, vücudu yakalama, kaydetme ve temsil etme aracı olarak kullanmaktadır; sıradan parmak izi büyütülerek canlı bir yüzey haline getirilir ve benzersiz parmak izleri ve kaydedilmiş kalp atışları sayesinde bireyler arasında bağlar kurulur. Hem soyut, hem de anlatımsal olan *Pulse Index*'de, kavramsal sanattaki çizgi kullanımının yanı sıra, tekrarlanan imgeler mecazi da kullanılmaktadır. *Pulse Index*'de parmak izleri yalnızca tekrarlayan çizgilerde çoğalmakla kalmaz; yeni katılımcılar kendi parmak izlerini sanat eserine ekledikçe, parmak izlerinin görüntüsü de değişir. Bence Lozano-Hemmer'in bu sergideki tüm eserlerinde olduğu gibi, bu enstalasyon da bizim pasif tüketiciler değil, değişimin araçları olduğumuzu kabul eden, özgürleşme hakkında karmaşık bir benzetmedir. Detaylı izleri ve yarıkları olan büyütülmüş parmak izleri, devletin parmak izi kullanmasına karşı bireysel direncin göstergesi haline gelmektedir.

-4-

Lozano-Hemmer'in sanat eserlerinin günümüz sanat dünyası açısından önemi, toplulukçu özelliğine dayanmaktadır. Eserleri, bireye, değişen bir grubun parçası olarak değer verirken, kamusal alana katılım fikirlerini ve kavramlarını ser-

all of the air a shared experience as participants' breath is captured, and they are further "captured" in a container that collects the breath of every visitor. We give our bodies, our selves, to the risk and power of the intangible presence of the breath of life, but in sharing the breath of life, we open ourselves to the germs and bacteria in each other's bodies. *Vicious Circular Breathing* is an affirmation of the complex organic habitat we need to exist, and which we share with each other on a global scale.

The artworks exhibited at Borusan Contemporary offer a variety of aesthetic experiences that are linked by what Delueze calls "virtualities," which I interpret here as the perceived present immediately becoming a memory, a trace of itself in our consciousness. For example, Lozano-Hemmer employs the biometric measure as a means to capture, record, and represent the body in *Pulse Index* (2011), which enlarges the quotidian sign of the fingerprint and transforms it into a vivid surface, making connections between individuals through the unique mark of the fingerprint and the recorded heartbeat. At once abstract and representational, *Pulse Index* plays off of the use of the grid in conceptual art as well as the trope of repeated imagery. In *Pulse Index*, the fingerprints not only multiply in subsequent grids, but the images of the fingerprints change as each new participant adds the image of his or her fingerprint to the artwork. This installation, I would argue, like all of Lozano-Hemmer's pieces in this exhibition, is a complex metaphor for liberation, acknowledging that we are agents of change, not passive consumers. The enlarged fingerprint, with its detailed marks and fissures, becomes an index of individual resistance to the use of the fingerprint by the state.

-4-

The importance of Lozano-Hemmer's artwork to today's art world is its communitarian quality. His work brings the ideas and concepts of participation in the public sphere into the exhibition space as it celebrates the individual as part of a changing group. The conceptual basis of so much late 20th-century art has be-

gi mekânına taşımaktadır. 20. yüzyılın sonlarındaki sanat eserlerinin çoğunun kavramsal dayanağı, gerçek bir eleştiriden çok, bir tarz haline gelmiştir. Lozano-Hemmer'in yarattığı performans ilişkisi deneyim, aynı zamanda bireyler arasındaki bağlantılara dayalı bir aktivizmdir. Alain Badiou'nun *Being and Event* başlıklı metninde ifade ettiği gibi, "Bir gerçek, kesinlikle düzenin etkisiyle değil, ancak onu destekleyen düzenden koparak oluşturulur. Gerçekleri ortaya çıkaran bu kopuş türüne, olay adını verdim". İşte Lozano-Hemmer, bu olay uzamında sanat yapma gelenekleriyle olan bağı ve aynı zamanda izleyicinin genel olarak dünya hakkındaki deneyimini kopartır.

Lozano-Hemmer, kapalı kavramsal eleştiri stratejisine boyun eğmez çünkü aktif katılımcı olarak izleyici ile her şeyi riske atmak ister. Eserlerinin amacı, izleyiciyi şaşırtmak, benliğini yenilemek ve bu süreçte topluluğun önemini kabul etmektir. *Pulse Index*'de, parmak izi, devletin denetimi kapsamında bireyin kimliğini belirlemenin bir yöntemi olmaktan başka bir şey olarak temsil edilir; *Voice Array*'de (2011), bir sesin çıkardığı sesler ani ışık parıltılarına çevrilir. *Surface Tension*'da (1992) izleyiciler, sergi alanında onları takip eden dev bir insan gözüyle karşı karşıya kalır. Ancak Lozano-Hemmer, gözü görünür kılarak ve katılımcılara gözün nereye bakacağını belirleme imkanı vererek, "büyük birader" gözün gücünü alt üst eder. Tek gözün varlığının bilincinde olduğumuz için, bu gözün bizi kontrol etme gücü bozulur. *Flatsun*'da (2011) güneş sisteminin kalbi olan güneş, yüzeyindeki türbülansın, önünde duran izleyicilerin varlığından etkilendiği bir yüzey haline gelir. *Please empty your pockets* (2010) adlı eserde, gerçeğin bir banttı geçerken kopya haline geldiği bir taşıyıcı bant vardır. Böylece havaalanlarının güvenlik kapılarında bütün yolcuların maruz kaldığı güvenlik kontrollerini çağrıştıran taşıyıcı bant, asıl gücü elinde bulunduran gerçek nesne katılımcıda kaldığı için, sahteleri taşıyan ve gerçek olanın bizde kalmasına izin vererek serbest irademizi onaylar.

Lozano-Hemmer'in sanatı alt üst eder; planlı bir çözüm öne sürmez ama sosyal yaratıklar olarak kendimizi incelememizi ister. Nefes aldığımız havanın, görmeyen

come a style rather than a genuine critique. Lozano-Hemmer creates a performative experience that is also an activism based on connections between individuals. It is helpful here to quote Alain Badiou's text *Being and Event*: "A truth is solely constituted by rupturing with the order which supports it, never as an effect of that order. I have named this type of rupture which opens up truths the event." It is in this space of the event that Lozano-Hemmer ruptures his ties to the conventions of art making, also rupturing the viewer's experience of the world at large.

Lozano-Hemmer resists the strategy of the closed conceptual critique because he wants to risk everything with the viewer as an active participant. His work is meant to surprise the viewer, to renew the self, and in the process acknowledge the importance of community. *Pulse Index* represents the mark of the finger as something other than a way to identify an individual within the policing of the state; in *Voice Array* (2011), the sound of a voice is translated into flashes of light. *Surface Tension* (1992) confronts viewers with a giant human eye that follows them around the exhibition space. Lozano-Hemmer subverts the power of the "big brother" eye, though, by making it visible and by giving participants control over where it looks. He confounds the power of the single eye to control us because we are aware of its presence. *Flatsun* (2011) brings the heart of our solar system, the sun, onto a surface where the turbulence of the sun's surface is affected by the presence of viewers standing in front of it. *Please empty your pockets* (2010) is a conveyor belt where the real becomes a copy that passes along the belt. In this way the conveyor belt, which recalls the scanners at airport security gates to which all passengers are subject, carries the simulacra while the participant keeps the empowering real object, affirming our free will by allowing us to hold onto what is real.

Lozano-Hemmer's art disrupts: it does not claim a programmatic solution, but asks us to examine ourselves as social beings. How can the materialization of the air we breathe, the gaze that does not see, the sun's surface as a vibrant map, refer

bakışın, canlı bir harita olarak güneşin yüzeyinin maddileşmesi izleyicinin deneyimine gönderme olmaktan başka ne olabilir? İzleyici sanat eserini tamamlıyor, belki de yapıyor demek lazım.

Lozano-Hemmer aynı zamanda sanat hakkında konuşma biçimimizi de sorguluyor. Sürekli değişen bir eserin, olaya benzerliğini detaylı bir biçimde anlatmak için hangi dili kullanabiliriz? "Sanatın yorumlanması hakkında, hatta felsefi olarak sorumlu bir biçimde yorumlanmasında ölümcül olan, kavramsallaştırma sürecinde garip ve şaşırtıcı olanı, zaten aşına olunanlarla ifade etmek zorunda kalınmasıdır; böylece açıklanması gereken tek şeyden, açıklanmış gibi yaparak kurtulunur". Bu, sürrealizm hakkında yazan Theodor Adorno'dan bir alıntıdır ve "zaten aşına" olan açısından "garip ve şaşırtıcı" olan her türlü eser için geçerlidir. Lozano-Hemmer, aşına olunanı izleyici ile yeni bir ilişki içine yerleştirerek, garibi aşına ve aşınayı garip yaparak bu fikri bir adım ileri götürür. Bu enstalasyonlarla geçirdikleri zamanı açıklayan ve ifade eden hikayeler yaratma işi izleyicilere bırakılmıştır. Lozano-Hemmer'in eserlerini en iyi eleştiren, konuşma ve tepki verme ihtiyacı duyan ve başkalarıyla konuşurken deneyime katkıda bulunan, her birimizin içinde yatan hikaye anlatıcı, besteci, şair, sanatçıdır. *Pulse Index* ve *Vicious Circular Breathing* deneyimlerini yaşadktan sonra; yeni hikâyeler anlatarak ve ortak alan paylaşmanın riski hakkında gerçekçi olarak, güven üzerine inşa edilebilen bir toplum ve demokrasinin var olabileceğini fark ediyoruz.

John G. Hanhardt

Küratör Smithsonian American Art Museum
Haziran 2013

ence anything other than the spectator's experience? The viewer is completing, or should we say making, the artwork.

Lozano-Hemmer also challenges the way we speak about art. What language can we use to detail the event-like quality of a piece that is always changing? "What is deadly about the interpretation of art, moreover, even philosophically responsible interpretation, is that in the process of conceptualization it is forced to express what is strange and surprising in terms of what is already familiar and thereby to explain away the only thing that would need explanation." This is Theodor Adorno writing on surrealism, and it applies to any work that is "strange and surprising" in terms of what is "already familiar." Lozano-Hemmer takes this idea a step further by placing the familiar in a new relationship to the viewer, making the strange familiar and the familiar strange. It is for the viewers to create stories to explain and express their time spent with the installations. The best critic of Lozano-Hemmer's work is the storyteller, the songwriter, the poet, the artist in each of us that needs to converse and react and add to the experience in a conversation with others. Having experienced *Pulse Index* and *Vicious Circular Breathing*, we know what is at risk in denying the community, the democracy of the agora, that can only be built and defended by trust and by telling new stories and speaking truth from the risk of sharing our space.

John G. Hanhardt

Senior Curator, Smithsonian American Art Museum
June, 2013

ISBN 978-9944-483-53-7

9 789944 483537

BORUSAN | CONTEMPORARY
PERİLİ KOŞK İSTANBUL